

Του **Αλέξανδρου Καπακτσή**

Η Εθνική Τράπεζα (ΕΤΕ) ως γνωστόν έχει “σώσει” πολλές φορές τον τόπο. Όπως και έχει “βοηθήσει” διαχρονικά την “ανάπτυξη” του. Ήρθε ο καιρός λοιπόν να “σώσει” και το ελληνικό πανεπιστήμιο. Ή καλύτερα το σύνολο της ανώτατης εκπαίδευσης. Έτσι εκπόνησε **μελέτη** με στόχο να μετατρέψει την ανώτατη εκπαίδευση σε βιομηχανία μόρφωσης των νέων του κόσμου και την Ελλάδα σε διεθνές κέντρο ανώτατης εκπαίδευσης. Όχι όποιων και όποιων νέων ανθρώπων, μόνο αυτών που τα έχουν, ούτε και όποιο και όποιο διεθνές κέντρο αλλά αυτό που εξυπηρετεί το κεφάλαιο, ντόπιο και ξένο.

Πώς θα γίνει αυτό; Ας δούμε τις εκτιμήσεις και τον σχεδιασμό που καταθέτει:

“Αξιοποιώντας τη διεθνώς εκρηκτική αύξηση των φοιτητών που επιλέγουν να σπουδάσουν στο εξωτερικό, την ιστορικά αναγνωρισμένη υπεροχή της Ελληνικής Παιδείας και την ύπαρξη σημαντικής ακαδημαϊκής Διασποράς, η Ελλάδα μπορεί να αναδειχθεί σε διεθνές κέντρο ανώτατης εκπαίδευσης.

Το διεθνές περιβάλλον είναι εξαιρετικά ευνοϊκό για το συγκεκριμένο εγχείρημα, καθώς οι ροές των διεθνών φοιτητών έχουν πενταπλασιαστεί κατά τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες (4,5 εκατ. φοιτητές το 2015 από 1,8 εκατ. το 1995 και 0,8 εκατ. το 1975). Ωστόσο, οι χώρες έχουν επωφεληθεί σε διαφορετικό βαθμό από αυτή τη θετική διεθνή συγκυρία ανάλογα με το επίπεδο ανταγωνιστικότητας των πανεπιστημίων τους.”

Γι’ αυτό, και για το καλό της χώρας πάντα η ΕΤΕ, αρωγός και μελετητής, πήρε μέτρα. Κατ’ αρχάς να δει που βρισκόμαστε. Να μην είμαστε στο σκοτάδι. Έτσι:

” Στοχεύοντας στη **μέτρηση της ακαδημαϊκής ανταγωνιστικότητας κάθε χώρας**, η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας κατασκεύασε τον «Δείκτη Ανώτατης Εκπαίδευσης» λαμβάνοντας υπόψιν τους εξής παράγοντες:

- το επίπεδο αυτονομίας των πανεπιστημίων,
- την ποιότητα των καθηγητών (όπως μετράται από τις δημοσιεύσεις τους)**[1]**,
- το επίπεδο δαπανών για πανεπιστημιακή έρευνα (ως ποσοστό του ΑΕΠ), και
- τη γλώσσα κάθε χώρας (με την αγγλική ως πιο υποστηρικτική)”

Έφτιαξαν λοιπόν το καλούπι και μετά άρχισαν τις μετρήσεις! Το αν το καλούπι σου έγινε με βάση τις “δεσποινίδες της Αβινιόν” πώς θα μετρηθεί η Αφροδίτη της Μήλου; Και το αντίστροφο φυσικά. Με αυτόν τον τρόπο βγαίνουν και τα επιθυμητά συμπεράσματα:

“Η **χαμηλή θέση της Ελλάδας στο Δείκτη Ανώτατης Εκπαίδευσης** (28/100) αντανακλάται στο μικρό μερίδιο της Ελλάδας στην προσέλκυση των διεθνών ροών φοιτητών (0,7%) – με την πλειοψηφία των

ξένων φοιτητών να προσελκύνονται είτε βάσει διμερών συμφωνιών (π.χ. από Κύπρο) είτε να είναι παιδιά μεταναστών (π.χ. από Αλβανία).”

Ας μην απελπιζόμαστε όμως. Έχουμε συγκριτικά πλεονεκτήματα και μαζί με την “ιστορικά αναγνωρισμένη υπεροχή της Ελληνικής Παιδείας” έχουμε και το υπερόπλο του ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό που κάναμε ότι είναι δυνατόν, δεκαετίες τώρα, να το διώξουμε στο εξωτερικό.

“Ωστόσο, ενώ η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα είναι στην παρούσα φάση χαμηλή, η διεθνής θέση της χώρας θα μπορούσε να ενισχυθεί σημαντικά αξιοποιώντας και το **συγκριτικό πλεονέκτημα της μεγάλης ακαδημαϊκής Διασποράς** (με το 60% των Ελλήνων πανεπιστημιακών καθηγητών να απασχολούνται στο εξωτερικό, σε σχέση με έναν ευρωπαϊκό μέσο όρο της τάξης του 11%).”

Και ερχόμαστε στο ψητό: Πώς θα γίνει και γιατί πρέπει να γίνει αυτό;

“Βάσει των εκτιμήσεών μας, η Ελλάδα θα μπορούσε να προσελκύσει 110.000 ξένους φοιτητές (από 27.600 το 2015) και παράλληλα να περιορίσει τις εκροές Ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό, εφαρμόζοντας τις παρακάτω πολιτικές:

- Εγκαθίδρυση συνεπούς και σταθερής εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση με έμφαση στην αυτονομία των πανεπιστημίων
- Νομοθέτηση πολιτικών και κινήτρων για προσέλκυση της ακαδημαϊκής Διασποράς, όπως έχει εφαρμόσει με επιτυχία η Κίνα.
- Στήριξη της δημιουργίας Κέντρων Αριστείας γύρω από τα ελληνικά πανεπιστήμια για ενδυνάμωση της σύνδεσής τους με τον επιχειρηματικό τομέα.

Η ανάδειξη της Ελλάδας σε διεθνές κέντρο ανώτατης εκπαίδευσης εκτιμάται ότι θα έχει πολλαπλά οφέλη για την ελληνική οικονομία:

- Σε πρώτο επίπεδο, η **άμεση επίδραση** από την προσέλκυση των ξένων φοιτητών (σε συνδυασμό με τον περιορισμό των εκροών Ελλήνων φοιτητών) θα προσελκύσει πόρους της τάξης των **€1,8 δισ. ετησίως** (κυρίως μέσω υψηλότερων εξαγωγών και χαμηλότερων εισαγωγών υπηρεσιών εκπαίδευσης).
- Παράλληλα, η αναβάθμιση του τομέα ανώτατης εκπαίδευσης θα μετασχηματίσει την Ελλάδα σε **οικονομία έντασης γνώσης**, αυξάνοντας σημαντικά το δυναμικό ρυθμό ανάπτυξής της (κατά 1-2 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως την πρώτη δεκαετία έντονων μεταρρυθμίσεων και κατά περίπου ½ ποσοστιαίας μονάδας ετησίως μεσοπρόθεσμα).

Συνεκτιμώντας τις συνέργειες αυτής της μεταρρύθμισης με ένα δεκτικό στην καινοτομία επιχειρηματικό τομέα, η **συνολική επίδραση στο ΑΕΠ μπορεί να φτάσει τα €50 δισ. ετησίως σε ορίζοντα δεκαετίας.**”

Λέει και άλλα πολλά στη μελέτη της η ΕΤΕ. Δεν γίνεται να είναι στο ελάχιστο αξιόπιστη αν δεν κάνει ορισμένες παραδοχές. Βέβαια πολλές φορές ωραιοποιημένες με ορολογία συσκοτίσης των πραγματικών συνθηκών. Η απόρριψη των νέων παιδιών από την εκπαίδευση της χώρας μας μετατρέπεται σε “εξωστρέφεια των Ελλήνων φοιτητών αντανακλάται σε έναν υψηλό δείκτη εξόδου προς τους εθνικούς φοιτητές (10 τοις εκατό το 2015 έναντι ενός ευρωπαϊκού μέσου όρου 3,5 τοις εκατό).” Το γεγονός ότι “η πλειοψηφία των αλλοδαπών φοιτητών στην Ελλάδα εγγράφονται στα προγράμματά τους χωρίς δίδακτρα... αντανακλά τη χαμηλή ελκυστικότητα των ελληνικών πανεπιστημίων!” “Η κύρια αδυναμία στα ελληνικά πανεπιστήμια φαίνεται να είναι η χαμηλή ανεξαρτησία τους” και εννοούν ότι το καθηγητικό και

επιχειρηματικό κατεστημένο δεν μπορεί να κάνει ότι θέλει. “Τα ελληνικά πανεπιστήμια βρίσκονται επίσης σε μειονεκτική θέση, συνδυάζοντας τόσο πολλούς φοιτητές όσο και λίγους καθηγητές” που “οφείλεται κυρίως στο υψηλό ποσοστό των Ελλήνων φοιτητών που υπερβαίνουν την κανονική διάρκεια σπουδών” και αν εξαιρέσουμε αυτόν τον παράγοντα “τους ανενεργούς σπουδαστές, ο λόγος σπουδαστών-καθηγητή εξακολουθεί να είναι ένας από τους υψηλότερους στην ΕΕ (27 μαθητές ανά καθηγητή έναντι 16 κατά μέσο όρο στην ΕΕ).” κλπ κλπ.

Για να επιτευχθεί ο στόχος που βάζει η μελέτη πρέπει να:

- Ξεφύγουν τα πανεπιστήμια από τον σφιχτό εναγκαλισμό του κράτους, να αφεθεί το καθηγητικό κατεστημένο σε συνεργασία με επιχειρηματικούς παράγοντες **να αποφασίζουν για όλα** και μάλιστα χωρίς καμιά παρέμβαση των φοιτητών (γεγονός που λένε έχει οδηγήσει σε στρεβλώσεις). Από τον αριθμό των φοιτητών έως και την τελευταία δαπάνη.
- Να αυξηθεί η χρηματοδότηση τους κυρίως μέσω της καθιέρωσης διδάκτρων και της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στα ερευνητικά προγράμματα και τις χορηγίες. Η χρηματοδότηση να γίνεται στη βάση αποτελεσμάτων σε συγκεκριμένους στόχους που θα ορισθούν.
- Να μειωθεί ο αριθμός των φοιτητών μέσω του εξοβελισμού όσων καθυστερούν στις σπουδές τους ή να επωμισθούν οικονομικά το κόστος συνέχισης των σπουδών τους για να μειωθεί το συνολικό κόστος και να δημιουργηθούν νέες θέσεις σε όσους μπορούν να πληρώνουν.
- Η αδύναμη δραστηριότητα E & A των ελληνικών επιχειρήσεων και η χαμηλή επιχειρηματική εξειδίκευση τους που δεν συμβάλει στην αντίστοιχη δραστηριότητα των ΑΕΙ μπορεί να ξεπεραστεί με διεθνείς συνεργασίες και συμπράξεις αφενός μεν με τα “καλά” πανεπιστήμια, αυτά που προκρίνονται οι δημοσιεύσεις τους στα σχετικά περιοδικά που τα βγάζουν πρώτα στις βαθμολογίες κατάταξης, και τις επιχειρήσεις, κυρίως τα μεγάλα μονοπώλια.
- Εισαγωγή προγραμμάτων επιστροφής και προγραμμάτων παροχής κινήτρων για αυτό για την ακαδημαϊκή διασπορά και εκτός από την εισαγωγή κινήτρων, οι καθηγητές θα απαιτήσουν επίσης ένα συνολικά ευνοϊκό περιβάλλον για την ακαδημαϊκή έρευνα που θα υπάρξει μόνο μέσω της συνεργασίας με πολυεθνικούς κολοσσούς, δημιουργία κέντρων αριστείας στα ΑΕΙ καθώς και πανεπιστήμια ειδικού καθεστώτος, με ακόμη μεγαλύτερη ευελιξία, ιδίως όσον αφορά τα δίδακτρα και άλλες δυνατότητες χρηματοδότησης.

Με λίγα λόγια και συμπερασματικά. Ένα πλήρες αυτονομημένο από τις ανάγκες της κοινωνίας και του εργαζόμενου λαού πανεπιστήμιο, υποταγμένο στη λογική του κέρδους των επιχειρήσεων αλλά και το ίδιο μια κερδοφόρα επιχείρηση, εξαρτημένο χρηματοδοτικά από την τέτοια του λειτουργία και πολλαπλά κατακερματισμένο και διαβαθμισμένο. Περιεχόμενο, διδασκαλία και έρευνα, φοιτητές και καθηγητές όλα υποταγμένα στην αναπαραγωγή του κεφαλαίου, πόλος έλξης φοιτητών πρόθυμων για αυτόν τον ρόλο από όλο τον κόσμο.

Δεν είναι καινοφανείς αυτές οι απόψεις και οι επιδιώξεις. Κύρια ώθηση για τη μετάλλαξη των Πανεπιστημίων αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (διαδικασία Μπολόνια, Ενιαίος Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και Ενιαίος Χώρος Έρευνας) και του ΟΟΣΑ[2]. Το τελευταίο νομοσχέδιο της κυβέρνησης «**Ρυθμίσεις για την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα και άλλες διατάξεις**» προς αυτή την κατεύθυνση κινείται, ντροπαλά μεν σταθερά δε. Το μήνυμα προς τα πανεπιστήμια που στέλνει είναι: «πουλήστε ό,τι μπορείτε για να συμπληρώσετε τους όντως μειωμένους μισθούς σας και τους πόρους του ιδρύματός σας που έχουν συρρικνωθεί και εμείς φροντίζουμε αφ’ ενός να σας απαλλάξουμε από κάθε θεσμικό εμπόδιο και αφ’ ετέρου κάθε ίδρυμα να διαθέτει ένα κατάλληλο όργανο για να διαχειρίζεται επιχειρηματικά όλο αυτό το εμπόριο»[3].

Η εποχή που ο Humboldt, απηχώντας ευρύτερες ιδέες του γερμανικού ιδεαλισμού, θεωρούσε ότι η αναζήτηση της επιστημονικής γνώσης έχει αξία από μόνη της και, συνακόλουθα, ότι τα πανεπιστήμια θα πρέπει να ασχολούνται με την επιστήμη «στην καθαρότητά της, δηλαδή: χωρίς να λαμβάνουν καθόλου υπόψη τους τη χρησιμότητα» φαντάζει απίστευτα μακρινή. Βέβαια, η ισχυρή παρουσία της εν λόγω ιδέας στα πανεπιστήμια της βιομηχανικής εποχής, οφειλόταν, εν πολλοίς, στο γεγονός ότι εκεί οι γόνιμοι μιας ολιγάριθμης κοινωνικής ελίτ κοινωνικοποιούνταν διαμέσου της ελευθέριας παιδείας, αφομοιώνοντας τρόπους συμπεριφοράς και δραστηριότητες δηλωτικές κοινωνικής υπεροχής, κατάλληλες για ανάληψη διευθυντικών ρόλων στην κοινωνία[4].

Όμως αυτή η ιδέα συνέχισε να υπάρχει και να αποτελεί πυλώνα της λειτουργίας των πανεπιστημίων και όταν επικράτησε η αστική τάξη, άλλωστε βοήθησε την διάδοση των πολιτικών ιδεών της, αλλά σύντομα τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και όπου χρειάστηκε υποκαταστάθηκε από τα μηνύματα που έφερναν παντού οι άνεμοι της βιομηχανικής επανάστασης, του καλπασμού των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής και οι πλανητικοί σχεδιασμοί γιγαντιαίων μονοπωλίων και του χρηματιστικού κεφαλαίου, αυτών των σύγχρονων “βασιλείων χωρίς σύνορα και αφέντες χωρίς όρια”. Το πανεπιστήμιο του εικοστού αιώνα σφραγίστηκε από την παρέμβαση του κράτους και την ενίσχυση της επαγγελματικής ειδίκευσης με συνεχή υποχώρηση των ανθρωπιστικών σπουδών. Οι κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις γίνονται καθοριστικές και στην ανάπτυξη του πανεπιστημίου που ο ρόλος του για την οικονομία και το κράτος αναβαθμίζεται και μαζικοποιούνται οι δομές και “εκδημοκρατίζονται” στον βαθμό που το εργατικό και λαϊκό κίνημα αφυπνίζεται και γενικεύει τα αιτήματά του.

Ταυτόχρονα μετατρέπεται το πανεπιστήμιο και σε “αυτόνομο” χώρο παραγωγής, ιδεολογίας και πολιτικής που ενώ κατ’ ουσίαν και διαρκώς υπηρετεί την κυρίαρχη ιδεολογία ενίοτε και κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες αποτελεί πηγή και εστία γενικότερης ανάφλεξης, ταξικής, πολιτικής, ιδεολογικής που συγκλονίζει τις καπιταλιστικές κοινωνίες της εποχής, είτε πρόκειται για τον Μάη του ’68, είτε για τη ριζοσπαστικοποίηση των αμερικανικών πανεπιστημίων με αφορμή τον πόλεμο στο Βιετνάμ, είτε το δικό μας Πολυτεχνείο στη χούντα ή ακόμη και η σύγχρονη σκληρή σύγκρουση για το άρθρο 16 και την ήττα της πολιτικής αντίδρασης που πρωτοστατούσε στην αλλαγή του.

Η λογική όλων των αλλαγών που προτείνονται φέρει στο DNA της την μόνιμη καταστολή όλων των όρων επανάληψης παρόμοιων φαινομένων.

Στο «**επιχειρηματικό πανεπιστήμιο**» που είναι ήδη κυρίαρχο στις πιο αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες κεντρικό θεμέλιο του είναι η άμεση και ευέλικτη σύνδεση της παραγωγής επιστήμης με την κεφαλαιοκρατική παραγωγική διαδικασία, μια οργανικότερη σύνδεση με το μηχανισμό παραγωγής και αναπαραγωγής του όλου πλέγματος των σχέσεων παραγωγής, που εδράζονται στην εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας μέσω της άντλησης υπεραξίας, δηλαδή η άμεση υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο.

Και ενώ οι αλλαγές που προτείνονται έχουν μια συνεκτική λογική και η εφαρμογή τους είναι ζήτημα ρυθμών και χρόνου υπάρχει ένα τεράστιο ζήτημα που είναι η συνολική απάντηση της άλλης πλευράς, του εργατικού, λαϊκού κόσμου και των νέων που προέρχονται από αυτόν τον κόσμο και σπουδάζουν σήμερα αλλά και τις νησίδες καθηγητικού και ερευνητικού προσωπικού με άλλη από την κυρίαρχη, προσωπική και συλλογική στόχευση και επιδίωξη. Η απάντηση καθυστερεί και σε επίπεδο διακηρύξεων και ενός συνεκτικού προγράμματος στόχων και κατά συνέπεια και συγκρότησης κινήματος μαζικού αντίστασης και αντεπίθεσης στα πανεπιστήμια.

Για τη συγκρότηση ενός συνεκτικού προγράμματος για την ανώτατη εκπαίδευση, δουλειά πρωτίστως συλλογική και επίμονη, μας δίνει εφόδια ο ίδιος ο αντίπαλος, η αστική τάξη και τα επιτελεία της, καλή ώρα η ΕΤΕ. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει να διακατέχεται κατ’ αρχάς από την αντίστροφη λογική. Ταυτόχρονα ή καλύτερα πρωτίστως θα πρέπει να καλύπτει τις άμεσες ανάγκες των

φοιτητών και των εργαζομένων όχι με βάση το μίζερο παρόν που έχει επιβάλει η αστική τάξη αλλά ένα νικηφόρο εργατικό, λαϊκό και νεολαιίστικο-φοιτητικό κίνημα. Που σημαίνει επιδιώξεις για:

- Πλήρη αυτονομία των ΑΕΙ/ΤΕΙ από τα επιχειρηματικά συμφέροντα για όλα τα ζητήματα που τα αφορούν, περιεχόμενο σπουδών, έρευνα, στελέχωση κλπ. Δημοκρατική αυτοδιοίκηση τους από το ΔΕΠ και τους φοιτητές με δημοκρατικό έλεγχο από κοινωνικούς φορείς, φορείς των εργαζομένων.
- Ανασυγκρότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης με τη διαμόρφωση μιας Ενιαίας, Δημόσιας και Δωρεάν, Ανώτατης Εκπαίδευσης, χωρίς κύκλους σπουδών (προπτυχιακός χωρίς ειδίκευση και έρευνα, μεταπτυχιακός σε πολλούς κύκλους αντί για ένα, όπως είναι σήμερα) και αντιεπιστημονικούς διαχωρισμούς, που να ανταποκρίνεται πραγματικά στον κοινωνικό της ρόλο.
- Η έρευνα πρέπει να είναι προσανατολισμένη στις οικονομικές, κοινωνικές και πνευματικές, πολιτιστικές ανάγκες του λαού και όχι για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μονοπωλίων. Η γνώση της φύσης και της κίνησης-μεταβολής των κοινωνικών σχέσεων και των σχέσεων και της κίνησης-μεταβολής του φυσικού κόσμου, της αντικειμενικής πραγματικότητας, αποτελεί τον πυρήνα της ανάπτυξης της επιστήμης και της μόρφωσης των ανθρώπων.
- Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν κοινωνικό κτήμα, είναι στη διάθεση της κοινωνίας χωρίς διακρίσεις, δεν πατεντάρονται ούτε πουλιούνται και αγοράζονται, δημοσιεύονται και δεν προστατεύονται από συμβάσεις εμπιστευτικότητας[5].
- Κατάργηση κάθε μορφής ελαστικής εργασίας, πολύ περισσότερο απλήρωτης εργασίας υπό το πρόσχημα της έρευνας για κάθε συλλογικό ή εξατομικευμένο ερευνητικό έργο.
- Η χρηματοδότηση είναι υποχρέωση του κράτους και γίνεται διαφανώς δια του κρατικού προϋπολογισμού με κριτήρια κοινωνικής προσφοράς στις μορφωτικές ανάγκες των εργαζομένων και των νέων και των γενικότερων κοινωνικών αναγκών.
- Ελεύθερη πρόσβαση από τους μαθητές του ενιαίου, δημόσιου, δωρεάν, δωδεκάχρονου σχολείου[6] όποτε και αν το επιλέξουν. Πρόσθετη μοριοδότηση προτεραιότητας πρόσβασης με βάση τον εργασιακό βίο.
- Χρηματοδότηση των σπουδών όλων των φοιτητών με κοινωνικά κριτήρια με παράλληλη δημιουργία όλων των δομών (σίτιση, στέγαση κλπ) που θα εξυπηρετούν την απρόσκοπτη συνέχιση των σπουδών τους και αξιοπρεπείς συνθήκες φοιτητικής ζωής.

Ταυτόχρονα θα πρέπει να χρωματίζονται οι άμεσες επιδιώξεις όχι μόνο για την ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης αλλά του συνόλου της παιδείας από τη σκοπιά του μέλλοντος, μιας κοινωνίας όχι μόνο χωρίς εκμετάλλευση αλλά που θα στηρίζεται στην ολόπλευρη πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών της. Μιας κοινωνίας που πυξίδα της θα έχει αυτήν ακριβώς την ανάπτυξη των μελών της και όχι γενικά και αόριστα των παραγωγικών δυνάμεων, αλλά δια αυτής της δεύτερης επιδίωξης επίτευξη της πρώτης. Μιας κοινωνίας που στο DNA της θα έχει καταγραμμένο τον στόχο να αποτελείται από ολοκληρωμένους, ευτυχημένους ανθρώπους, που η άνοδος του μορφωτικού και πολιτιστικού τους επιπέδου θα αποτελεί αυταξία και ταυτόχρονα ατομική συμβολή τους στην γενικότερη ευημερία των ελεύθερων, ίσων και διαφορετικών προσωπικοτήτων.

---

[1] Το ίδιο ισχύει και για άλλους δείκτες μέτρησης. Για παράδειγμα, οι δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά αγγλικής γλώσσας, στα οποία υπάρχει διεθνής κατάταξη επίδρασης («impact factor») για συγκεκριμένα επιστημονικά αντικείμενα (θετικές επιστήμες, ψυχολογία, οικονομία) θεωρούνται πάντα

ευνοϊκές. Για να μη μιλήσουμε για τα τρία τέταρτα της ανθρώπινης γνώσης και έρευνας που δεν λαμβάνονται υπόψη σε αξιολογήσεις, όπως αυτές που διενεργεί το Πανεπιστήμιο Jiao Tong της Σαγκάης για την παγκόσμια ακαδημαϊκή κατάταξη των πανεπιστημίων. LE-MONDE - 14/10/2007 Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα Α.Ε. Μόρφωση εισηγμένη στο... χρηματιστήριο! Του CRISTOPHE CHARLE Πανεπιστήμιο Paris 1-Pantheon-Sorbonne, Πρόεδρος της Ένωσης για την προαγωγή της σκέψης στην ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα (ARESER).

[2] Από την ευρωπαϊκή εναρμόνιση που ακολούθησε τη διακήρυξη της Μπολόνια το 1999(1), ο λόγος και οι στόχοι της πανεπιστημιακής πολιτικής υπέστησαν πλήρη μετάλλαξη. Οι αρχικοί πολιτιστικοί στόχοι υποκαταστάθηκαν από ένα πνεύμα ανταγωνισμού, που αντιγράφει τον κόσμο των επιχειρήσεων και των εμπορικών συναλλαγών. Καθοριστική ήταν η δημοσιοποίηση των διεθνών κατατάξεων των πανεπιστημίων, η οποία οδήγησε στην οικονομίστικη προσέγγιση της παγκόσμιας ανώτατης εκπαίδευσης. Από εδώ και στο εξής, τα πανεπιστήμια λειτουργούν ως εταιρείες ή επώνυμες επιχειρήσεις και δημιουργούν μια αγορά πτυχίων, των οποίων η κοινωνική αξία μετράται με όρο τις επαγγελματικές προοπτικές και αποδοχές που απολαμβάνουν οι καλύτεροι αυτής της «εκπαιδευτικής επένδυσης». ο.π.

[3] [Λάζαρος Απόκης Εφημερίδα ΠΡΙΝ, 11/06/2017](#)

[4] Περικλής Παυλίδης Η «ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ» ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

[5] Η Κοινωνικοποίηση της Επιστημονικής Έρευνας και η Ιδιωτικοποίηση των Αποτελεσμάτων της. Νίκος Α. Ασπράγκαθος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών Τμήμα Μηχανολόγων και Αεροναυπηγών Μηχανικών

[6] Το ενιαίο, δημόσιο, δωρεάν, δωδεκάχρονο σχολείο αντιστοιχεί στο ρόλο που πρέπει να παίζει η εκπαίδευση στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων σε μια μεταβατική σοσιαλιστική μορφή κοινωνίας, η οποία ξεπερνά την καπιταλιστική (που έχει ανατραπεί) και οδηγείται προς τον στρατηγικό στόχο της αταξικής κοινωνίας. Γρόλιος Γιώργος alfavita.gr